

OBIECADŁO (47) *sb n*

obiecadlo (45), **obieciodło** (1), **obiaciadło** (1), [**abiecadlo**]; obieciodło *RejZwierz*, obiaciadło *RejZwierc*.

Oba o oraz oba a jasne, -e- (27), -é- (2); -e- *Mącz* (5), *JanNKar* (9), *JanNKarGórn* (5), *JanNKarOrz*, *SarnStat* (6); -e- : -é- *SienLek* (1:2) (*Cn e jasne*); w obiecadlo *pierwsze a pochyłone*.

sg *N* obiecadlo (9). ◇ *G* obiecadła (21). ◇ *A* obiecadlo (11). ◇ *I* obiecadł(e)m (3). ◇ *L* obiecadle (2). ◇ *pl G* obiecadł (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Zbiór wszystkich liter pisma używanego w określonym języku, ułożony według tradycyjnego porządku; alfabet; elementa puerorum, elementariae litterae Mącz, Cn; alpha et beta, prima litterarum elementa, primae litterae Cn* (42) : Yáko nye zaráz Rzymu zbudowano/ thák też nye wśfytkyego rázem potrzebá dzyecyęcyá vczyć/ pirwey obyecádłá a b c d e etc. potem fylábizowác[...] á ná ośtátek czýtác zupełná sentencyá álbo fłowá *GliczKsiqz* I8; *Gramma, Latine litera, Litera yedna z obiecádłá. Mącz* 148b, 101c; [*języki germańskie*] obiecádło tółz máią co y Lácinnicy, krom formowánia liter y piánia *JanNKar* Dv; Krom tych liter nowych w Orthográphiiéy Ie⁸⁰ M. Páná Górnickiego, ácz infzych więcý Obiecadł było, ále iż do druku zysdźby fie trudno mogły *JanNKar* H2, C2v, G3, G3v, H3v; *JanNKarGórn* D4 [3 r.]; Przeto v Bulgarow w obiecadle polośchone fą te literi/ ч. ш. ш. to ieft/ ca/ ícha/ ícá. *JanNKarOrz* F3.

Zwroty: »jako obiecadlo, [porządkiem abiecadła] iść« (1): mowi ś. Cypryan: (Płzchoły iedynego máią krolá: trzody beftyi iednego wodzá). Y Hieronym ś. (Zorawie/ práwi/ zá iednym iáko obiecádło idą.) *SkarKazSej* 690b; [Pśalm ten [= 119] ták ieft złożony/ iż wirfze iego idą porządkiem abiecádłá Hiwreyfkiego *BudBib* 319c *marg* (*Linde*)].

»obiecadlo pisać, napisować« [*na czym* (2), *po czym* (1)] [*szyk zmienny*] (2:1): Kiedy kościol poświączaia/ tedy na popiele obiecadlo napisuią wśtępną frzodę nagłowy [!] bywa fypan/ na pamiątkę nafzey śmiertelności. *FalZioł* IV 52c; *KrowObr* 100v; *NiemObr* 22.

»jako obieciodło [= *jasno, zrozumiale*] [*komu*] podawać« (1): A thák dopuśzczam infzym báwić fie twárdemi rozumy/ y wywody rzeczy trudnych ku wyrozumieniu/ nam prośtym á nieuczonym dofyc ieft/ tylko iáko obyeciádło młodym ludziom podawác/ íkądby fie naprzod cnotham/ á pothym powinnoścyam śwym/ przypáthrowáli. *RejZwierz* A2v.

»rzędem obiecadła prowadzić się« (1): ORTHOGRAPHIA tedy Polśka rzędem obiecádłá prowadzi fie tym śpofobem, kárákterem vkośnym y prośtym. *JanNKar* D4v.

»obiecadła uczyć się, uczenie się« (1:1): *Elementarius puer, Dziecię* które fie yefzcie obiecádłá vczy. *Mącz* 101c; *Grámmatiká/ náuká* która fie obiera około vczenia obiecádłá/ fyláb/ tcionk/ álbo rzekow słow/ y wśzego yęzika. *Mącz* 148b.

»[kogo] uczyć jakoby obiecadła [= *od podstaw*]« (1): tu zás potrzebuyeýce/ żeby was vczono z początku yákoby obyecádłá fłow bożych *KromRozm* II v2v.

»wprawić [kogo] w obiecadlo« (1): A ták mnie zdálło śię ták zniénagllá wprawić pierwei ludie w to obiecádłlo *JanNKarGórn* H2.

Wyrażenia: »obiecadło greckie« [szyk 3:1] (4): Ná popiele obiecádło Grecki[e] y Lácińfki[e] pińżećie/ y kijem po ziemi kreffićie/ [...] tákże lázićie/ y oleiem krzyżyki mażećie. *KrowObr* 100v; *OrzList* f4v; *NiemObr* 22; *JanNKar* B3v.

»obiecadło łacińskie« (2): *KrowObr* 100v; ze dwudzieftu czterzech liter ftánęło obiecádło Gréckie, á potym wedle niego y Lácińfkié *JanNKar* B3v.

»obiecadłem [czyim] pisany« [szyk 1:1] (2): PSALMOW KILKA SŁOWIENSKICH/ obiecadłem Ie⁶⁰ M. Pána Górnickiego pińanych. *JanNKar* H2; *JanNKarGórn* D4.

»według porządku obiecadła spisany« (1): Reieft Rzczy Czelnieyftzych w tych kfiązkách opifanych/ dla pręftzego y łacnieyftzego náležienia/ według porządku obiecadłá fpifány. *CzechRozm* *.

»słowo w obiecadle, z obiecadła« (1:1): *RejPs* 175; Litera, alias elementum, Słówko yedná [!] z obiecadłá. *Litera. Mqcz* 195d.

»obiecadło żydowskie« (2): Trzebá czegoś innego moy Pánie/ kto chce o Medyatorze mowić fłuźnymi gruntownymi wywody/ á niźli Donatá/ álbo obiecadłá Greckiego/ álbo Zydowfkiego. *OrzList* f4v. *Cf* »według obiecadła żydowskiego«.

Wyrażenia przyimkowe: »podług obiecadła« (3): łatwie obaczyfz porządek imion Niemieckich/ podług Obiecadłá. *SienLek* 34v, 196, S[ss].

~ *W charakterystycznych połączeniach: porządek podług obiecadła (2), ukazacz.* ~

»przez obiecadło« (2): Reieft przez Obiecádło *SarnStat* 814; Tákte którzy fie przyuczyli Státutowi przez obiecádło/ będą podobno niektórzy fzémrać. *SarnStat* 550.

»według (a. wedle) obiecadła« (4): *KrowObr* Qq4; Przytym przydátki y wykłády pokráyne dla tego fá wedle obiecadłá literámi náznáczóne aby fie z fwymi mieyfćami zgadzály *BibRadz* *5v; *SarnStat* 550.

~ *W charakterystycznych połączeniach: literami naznaczony według obiecadła, położony, rozdzielon, spisany.*

Wyrażenie: »według obiecadła żydowskiego« (1): á ieft [*Psalm* 119] rozdzielon według obiecadłá zydowfkiego zwykładem fłowá káźdego *RejPs* 175. ~

a. *Układ alfabetyczny materiału tekstowego (3)* : Wfzákże y dla proftfzych/ ktorzy wolą obiecádło/ ná końcu ieft Reieft dwóy wedle obiecadłá położony *SarnStat* 550, *6 [2 r.].

2. *Połączenia frazeologiczne o różnyh znaczeniach (5)* :

Zwroty: »ledwo obiecadła zakusić« = *ledwo coś poznać (1)*: Abowimći nie nyemálfz gorffego nád te/ ktorzy gdy ledwo obyecadłá zákusili/ fálfywe o fobie mnimánie w vmyenyu wzyęli. *GliczKsiąż* L6.

»(na)uczyć (się) obiecadła« = *(na)uczyć (się) dobrze postępować [szyk zmienny] (2)*: *RejZwierz* 83v; A do portu fie pytaycie. Gdzie fławá s cnotą wyfiádłá Náuczác was obieciádłá. *RejZwierc* Av.

»nawyknąć obiecadła« = *łatwo się przyzwyczaić (1)*: I owa twa Baba fhywa Bo tak pófpolicie bywa. By tych pieniedzy dopadłá Nawykłá by obiecadła. *RejKup* k6v.

Wyrażenie: »stare obiecadło« = *elementarna zasada (1)*: Co fkromnieyftze klenoty/ ieftli kędy zoczy/ Iuż ie chytry pochlebćá rozumem obfkoczy. Toć ieft dawnyh kulfánow ftáre obiecádło: Ktorzy vmieię Pánom wyiác bokiem fádło. *KlonWor* 58.

